

**UNIVERZA V LJUBLJANI
TEOLOŠKA FAKULETA**

Metka Roškar

**PRIPRAVA ZAROČENCEV NA SVETI
ZAKON
DIPLOMSKO DELO**

Ljubljana, 2015

**UNIVERZA V LJUBLJANI
TEOLOŠKA FAKULTETA
UNIVERZITETNI ŠTUDIJSKI PROGRAM
TEOLOŠKE IN RELIGIJSKE ŠTUDIJE**

Metka Roškar

**PRIPRAVA ZAROČENCEV NA SVETI
ZAKON
DIPLOMSKO DELO**

Mentor: doc. dr. Andrej Šegula

Ljubljana, 2015

Zahvala

Iskreno se zahvaljujem mentorju doc. dr. Andreju Šegulu za strokovno pomoč, napotke in moralno spodbudo pri pisanju diplomske naloge.

Posebna zahvala gre tudi mojim staršem, sestri, botri, botru in fantu, ki so me vzpodbujali in priganjali k učenju v času mojega študija, še posebej ko sem bila na dnu in so verjeli, da zmorem vse, kar si zadam.

Rada bi se tudi zahvalila svojim sostanovalcem v študentskem domu, ki so mi pomagali pri oblikovanju, ter vsem ostalim, ki so pripomogli k nastajanju diplomskega dela.

Za sodelovanje v intervjujih se zahvaljujem tudi kaplanu Zoranu Carju, br. Primožu Kovaču in duhovniku Boštjanu Ošlaju.

Kazalo

Uvod	1
1 Pomembnost priprave na zakon	2
1.1 Kratek zgodovinski pogled na pripravo na zakon.....	3
1.2.1 Zakon in devišтво.....	5
1.2.2 Spolnost in čistost	6
1.2.3 Vzgoja za poklic	6
1.3 Zaroka.....	7
1.3.1 Predzakonski spolni odnosi	7
1.3.2 Slovenska sinoda o zaroki	8
2 Osnovna vidika priprave na zakon.....	10
2.1 Pravni vidik.....	10
2.1.1 Naloge in dolžnosti svetih služabnikov ter škofovskih konferenc.....	11
2.1.2 Zakon in mladoletniki	11
2.2 Pastoralni vidik	12
2.2.1 Pastoralna učinkovitost.....	13
3 Načini priprave in izvajanje priprave na zakon	14
3.1 Daljna priprava na zakon.....	15
3.2 Bližnja priprava na zakon.....	16
3.3 Neposredna priprava na zakon.....	18
3.4 E- priprava na zakon	20
4 Evalvacija priprave na zakon v Slovenskem prostoru	21
4.1 Tečajji priprave na zakon v letu 2015	23
4.1.1 Priprave na zakon v Murskosoboški škofiji	23
4.1.2 Priprave na zakon v Celjski škofiji	23
4.1.3 Priprava na zakon v Mariborski škofiji	23
4.1.4 Priprave na zakon v Ljubljanski nadškofiji	24
4.1.5 Priprave na zakon v Koprski škofiji.....	24
Zaključek	25
Povzetek.....	27
Abstract.....	28
Reference	29
Priloga 1	i

Priloga 2.....	iii
Priloga 3.....	iv

Uvod

»Oseba, ki se ne odloči, da bo ljubila za vedno, bo zelo težko zares ljubila tudi en sam dan.«

Papež Janez Pavel II.

Živimo v zelo zanimivem času in prostoru, kjer ni služb, moralnih vrednot in nobene naklonjenosti mladih, da bi stopili v zakonsko zvezo. Ko sprašuješ mlade, zakaj se ne poročajo, je odgovor najpogosteje tak; poroka stane, midva sva brez službe in še vedno živiva pri starših... ali kaj podobnega v tem smislu. Znano je, da v zahodnem svetu narašča število neporočenih parov. Razlogi, zakaj je tako, so objektivne in subjektivne narave. Iz podatkov obvezne priprave na cerkveno poroko v Sloveniji je razvidno, da manjši delež parov pred poroko še ne živi skupaj ali le občasno; narašča pa število takih, ki že živijo kot poročeni in se nato tudi zares poročijo (Nadžkofija Ljubljana).

Priprava na zakrament zakona, na zakonsko in družinsko življenje je izrednega pomena za blagor Cerkve. Zakrament Svetega Zakona ima dejansko velik pomen za zakonca. Nekdaj sta lahko zaročenca računala ob pripravi na zakon tudi na podporo družbe, ki je priznavala vrednote in dobrine zakona. Na splošno so bile zelo redke ločitve zakoncev in neuspeli zakoni. Že od srede 80. let prejšnjega stoletja opazamo trend vedno manjšega števila sklenjenih zakonskih zvez ter porast novih oblik skupnega življenja, kot npr. izvenzakonske zveze, enostarševske družine, družine ponovno poročenih.

Cilj moje diplomske naloge je predstaviti vlogo izvajalcev in udeležencev priprave na zakon, hkrati pa utemeljiti pomen priprave na zakon pred prejemom zakramenta Svetega Zakona. Vsebinsko bom poskusila prikazati, kako potekajo različne priprave - daljna, bližnja in e-priprava na zakon.

Menim, da je v današnjem času še posebej pomembna priprava na zakon, veliko bolj kot si mislimo, saj bo za ves narod dobro, če obnovimo moralne vrednote in predvsem, da začnemo zopet duhovno rasti že v sami osnovi gradnje družine.

1 Pomembnost priprave na zakon

Pastoralna skrb za zakon in družino je ena izmed prednostnih nalog Vesoljne Cerkve in Cerkve na Slovenskem. To potrjujejo mnogi dokumenti, ki jih je Cerkev izdala.¹ Kaj so razlogi, da se v sedanjih razmerah Cerkev tako intenzivno posveča vprašanju zakona in družine? Prvi razlog je gotovo v spoznanju, utemeljenemu na andragoških in teoloških izhodiščih, da sta zakon in družina oazi, kjer se človek in človeška družina hranita in navdihujeta za življenjske ideale. Drugi razlog pa je zavest Cerkve, da še zdaleč ni dosegla zelenega spoznanja glede zakona, ki je »velika skrivnost.... v Kristusu in Cerkvi« (Ef 5,32). Tretji razlog je v tem, da je sodobna družba na različne načine družino zanemarila, ali se celo obrnila proti njej s permisivnostjo v pojmovanju samega zakona in družine z zakoni, ki odpirajo prosto pot ločitvam, protispočetveni in liberalistični miselnosti ipd. (Papeški svet za družino 1997, 5).

Priprava na zakon je tako rekoč privilegij za vse, ki so se odločili za krščanski zakrament. Čas priprave je milostni čas, to je čas, v katerem Bog nagovarja zaročenca in v njima prebujata spoznanje za zakonski poklic in za življenje, v katero ju uvaja. Čas zaroke je vključen v intenzivni proces evangelizacije, ki pripomore k dozorevanju in poglobljanju vere. Za kristjane je zakon, ki izvira iz Boga Stvarnika, resnična poklicanost ter posebno stanje in življenje milosti, da pa bi dosegli svojo zrelost, ta poklicanost zahteva ustrezno in posebno pripravo.

Vzgojo za zakonsko življenje je potrebno razumeti kot celoto vrednot. Seveda pa je potrebno upoštevati sedanji psihološki in kulturni trenutek. Pri tem gre predvsem za vzgojo spoštovanja in ohranjanja življenja v družini. Družinska pastorala mora zato usmerjati največ prizadevanj v izboljšanje te priprave ter si pri tem pomagati s pedagogiko in psihologijo.

Iz izkušenj mnogih pastirjev in vzgojiteljev sledi, da mora biti čas zaroke čas medsebojnega spoznavanja, prav tako pa čas poglobljanja vere in zato čas posebnih

¹ Ti dokumenti so: Pastoralna konstitucija Cerkve v sedanjem svetu (1965), Apostolska spodbuda družini (1981), Pismo družinam (1994), okrožnica Evangelij življenja (1995), ter še mnogi drugi dokumenti, ki obravnavajo vprašanja v zvezi z zakonom in družino.

nadnaravnih darov za rast osebne in skupne duhovnosti. V tem procesu oblikovanja, dozorevanja in poglobljanja vere moramo razlikovati tri stopnje priprave na zakon: daljna, bližnja in neposredna priprava na zakon. Posebni cilji, lastni vsaki stopnji, bodo doseženi, če bodo zaročenci – poleg osnovnih človeških kakovosti in temeljnih verskih resnic – poznali tudi glavne teološko-liturgične vsebine, ki označujejo različne stopnje priprave (Papeški svet za družino 1997, 5).

Pomembno je tudi, da razumemo, da priprava na zakon ne more rešiti vseh konfliktov, je pa danes pogoj za sklenitev srečnega zakona. Nepripravljeni zaročenci bodo prevarani novoporočenci in razočarani poročeni. Mučila jih bodo vprašanja, ki jim ne bodo kos, ker jih ni nihče nanje opozoril. Namen priprave na zakon je preprost. Vsak, ki sklepa zakon, naj si že prej pridobi družinsko mentaliteto (Rudolf 1971, 8).

1.1 Kratek zgodovinski pogled na pripravo na zakon

Vesoljna Cerkev in tudi Cerkev na Slovenskem že od nekdaj čutita pastoralno skrb za zakon in družino. Pripravo na zakon je priporočil papež Pij XI. že leta 1930 v okrožnici »Casticonnubii« z naslovom »Resnica o zakonu«, za njim pa vsi papeži in zadnji koncil v pastoralni konstituciji.

V Slovenji začetki priprave na zakon, ki pa so bile le za dekleta, segajo že pred 2. svetovno vojno v leta 1939/40 na Betnavi pri Mariboru. Bilo je deset tečajev, vsak je potekal tri dni. Povprečno je na tečaju sodelovalo od 30 do 35 deklet.

Po vojni je znanih že več tovrstnih tečajev. eden izmed njih je iz leta 1958 v Radvanju pri Mariboru. Obiskovalo ga od 20 do 28 mladih, predavala pa sta jim duhovnik in poročena žena. Prav tako je znan tečaj, ki se je začel leta 1962 v Brezju pri Mariboru. V Velenju so tečaj začeli leta 1967, tega leta pa so tudi že redno potekali tečaji v Beltincih v Prekmurju. Leta 1969 so se začeli tudi tečaji na Goriškem, v Borovnici in na Primorskem, najprej v Ajdovščini, in tako postopoma po celotni Sloveniji (Zbornik tečaja 1997,5).

Po koncilu so ugotovili, da potrebujejo bolj sistematičen program za pripravo na zakon. Leta 1969 je Medškofijski pastoralni svet pripravil dvodnevni pastoralni tečaj z

naslovom Pastoralija bodoče in mlade družine. Po eno predavanje je bilo posvečeno daljni in bližnji pripravi na zakon. Za tečaje je začela skrbeti posebna škofijska komisija, ki je priskrbela vse potrebno za tečaj. Tako so pripravili od 5 do 8 predavanj oziroma srečanj in leta 1967 začeli s prvimi sistematičnimi oblikami na pripravo. Po letu 1971 pa je, kot je razvidno iz poročil, priprava potekala že po celotni Sloveniji.

Še večjo moč in poudarek pripravi na zakon so dali slovenski škofje leta 1973 s postnim pastirskim pismom, ki je bilo v celoti posvečeno pripravi na zakon.

Med najbolj znanimi tečaji sta Najina skupna pot, ki poteka en dan in pol, oziroma 12 delovnih ur, in malo bolj obširna Šola za zakon, ki poteka eno leto, z dvema srečanjema na mesec.

Tako Janez Pavel II. v Pismu družinam, kot tudi drugi dokumenti, ki jih je Cerkev izdala po 2. Vatikanskem koncilu, govorijo predvsem o tem, da je prednostna naloga vesoljne Cerkve pastoralna skrb za zakon in družino. Razlogov, zakaj se Cerkev tako zelo posveča vprašanju zakona in družine, je več. Prvega lahko utemeljimo v andragoških in teoloških izhodiščih, drugega v primerjavi skrivnosti odnosa med Kristusom in Cerkvijo, tretji razlog pa je lahko v tem, da sodobna družba zanemari družino oziroma jo obrača proti njej. S tem mislimo na različne oblike skupnega življenja (33. Kongres mednarodne zveze 1999, 1).

1.2 Poklicani k ljubezni

V luči dejstva, da je življenje poklic k ljubezni, dobi družinska pastorala svojo vrednost in pomen. Kot nas spominja koncil, mora prava vzgoja oblikovati človeško osebnost tako, da vzgoja sama doseže svoj končni cilj, ki si prizadeva za človeško rast in za rast v skladu z resnico, ki jo je Bog s stvariteljskim dejanjem vtisnil v nas, ker je človek ustvarjen po podobi Boga, ki je ljubezen. Ljubezen je torej temeljna in naravna poklicanost vsakega človeka. »Človek ne more živeti brez ljubezni. Sam sebi ostane nerazumljiv; njegovo življenje je brez smisla, če v njem ni ljubezni, če ne najde ljubezni, če ljubezni ne izkusi in si je ne prisvoji, skratka, če ljubezni ni deležen« Papež Janez Pavel II. (Italijanska škofovsko konferenca 1997,27).

Bog je tako vsakega človeka ustvaril z določenim poslanstvom. Vsak ustvarjen je po božji podobi z nalogo, da ljubi. Ta resnica nam je razodeta v Novi zavezi skupaj s skrivnostjo življenja Svete Trojice. Ves smisel je torej naravnani v podaritev sebe v občestvu in prijateljstvu z Bogom in drugimi. Iz tega je razvidno, da je vsak človek poklican k ljubezni prijateljstva in darovanja po ljubezni, ki jo prejema od drugih in je tako osvobojen težnje po sebičnosti (na primer v prvi vrsti ljubezen staršev, na koncu božja ljubezen, iz katere izhaja vsaka ljubezen).

1.2.1 Zakon in devištvo

Prirojena in temeljna poklicanost k ljubezni je lastna vsakemu možu in ženi ter se mora udeležiti v zakonu in v devištvu. Zakon in devištvo nista v medsebojnem nasprotju, sta dva različna in hkrati dopolnjujoča se darova, ki se kažeta v izražanju popolnoma iste poročne skrivnosti Kristusove združitve s Cerkvijo. Sam obstoj deviških oseb zaradi božjega kraljestva priča, da njegov zakon ohranja svojo veličino in se označuje kot odrešenijski dogodek, ker ostaja povezan z božjim kraljestvom in s hojo za Kristusom. Po drugi strani tudi tisti, ki živi deviško zaradi božjega kraljestva, prejema v odnosu z zakonskim poklicem in pričevanja, ki iz njega izhaja, pomoč in spodbudo, da naredi iz svojega deviškega življenja pristno darovanje, ljubezen in zvestobo. Iz tega izhaja, da mora pristna družinska pastorala dozorevati v krščanskem občestvu in nenehnem spoštovanju do devištva. Mora pa mladim, zaročencem, poročenim in družinam pomagati, da bodo iz srečanja z njimi, ki kot duhovniki, redovniki, Bogu posvečeni in misijonarji posvečajo božjemu kraljestvu vse svoje bivanje in črpajo tisto dopolnjevanje življenjske sile, ki jim omogočajo, da v polni radosti doživljajo svoj zakonski poklic.

Človek, ki živi v zakonu, sprejema - daje ljubezen in prijateljstvo, ki se uresničujeta med možem in ženo, po zakonski obljubi ustvarjata občestvo oseb, v katerem je Bog hotel, da se spočne, rodi in raste človeško življenje. V zakonu postane telesna intimnost zakoncev znamenje in poročstvo duhovnega občestva. Med krščenimi so zakonske vezi posvečene z zakramentom, s tem pa zakonca črpata tisto človeško in duhovno bogastvo, ki je potrebno, da otrokom pomagata pri vzgoji za ljubezen in čistost.

1.2.2 Spolnost in čistost

Prirojena in temeljna poklicanost človeka k ljubezni zajema osebo v njeni celovitosti. Moški in ženska sta torej poklicana živeti ljubezen v celovitosti, ki združuje duha in telo, pri čemer ima spolnost povezovalno vlogo. Spolnost je bogastvo celotne osebe, ki določa osebno identiteto vsakega posameznika, razodeva pa, kako sta moški in ženska v njihovi različnosti in medsebojnem dopolnjevanju ustvarjena za občestvo in za darovanje. Spolnost, ki jo ogroža egoizem, utegne biti popačena in skrčena. Po svoji naravi jo usmerjamo, povzdigujemo, dopolnjujemo in živimo v nesebičnem podarjanju drug drugemu, kar pa je značilno za ljubezen. S tega vidika spolnost zahteva odgovor na poklicanost k ljubezni, ki je vpisana v sleherno človeško srce, nenehno vzgojo in prizadevanje. To prizadevanje ima namen pospeševati splošno zrelost osebe, ki sprejema vrednote spolnosti in se dopolnjuje z vsemi vrednotami lastnega bitja, te pa vodijo k darovanju ljubezni drug drugemu in podaritvi samega sebe.

Vrednost čistosti se kaže v luči pristne vzgoje za smisel življenja in ljubezni kot nujnosti, da bi jo spet odkrili. Krepost čistosti je v zadnjem času deležna poglobljanja teološke in kristološke utemeljitve, sploh ne odklanja in ne podcenjuje človeške spolnosti. Na čistost moramo gledati kot krepost, ki ovrednoti spolnost človeške osebe. Čistost je duhovna energija, ki ljubezen osvobaja od sebičnosti in nasilnosti. Čistost telesa in razuma nam pomaga, da razvijemo pravo spoštovanje do sebe in nas naredi zmožne spoštovati druge. Ko smo zmožni obvladovati sebe, nas zajeme notranja svoboda, odgovornost do sebe in drugih, s tem pa pričujemo versko zavest (Papeški svet za družino 1996, 20).

1.2.3 Vzgoja za poklic

Glede priprave na zakon nauk pravi, da mora družina ostati glavni dejavnik v tej vzgojni dejavnosti. V modernih družbah je še posebej pomembno, da se poleg družine tudi družba in Cerkev trudita za ustrezen vzgled in pripravo mladih na odgovornost, ki jih čaka z zakonom. Zato je vloga družine pomembna že v prvih letih otrokovega življenja, saj se tako začne daljna priprava na zakon.

Poleg tega si moramo prizadevati za pristno družinsko pastoralo, da bo vsaka osebnost lahko rasla kot taka v svobodi, ki se opira na ljubezen in darovanje samega sebe. Vsako vzgojno dejanje vsebuje neko notranjo poklicano razsežnost, ki se ponuja vsakomur, da bi spoznal svoj temeljni poklic k ljubezni in mu sledil v zakonu ali v devištvu kot dopolnitvi krstne posvetitve in tako izpopolnjevati svojo poslanstvo v Cerkvi in v svetu. Da bi lahko vse to dosegli, pa se mora udejanjiti daljna ali splošna priprava na zakon in na družinsko življenje. Ta priprava je sad krščanske vzgoje, ki se izvršuje na vseh vernikih od otroštva in odraščanja do odrasle dobe (Italijanska škofovska konferenca 1997,29).

1.3 Zaroka

Zaroka je vnaprejšnja obljuba poroke, obhajanje poroke pa je velikokrat uvedeno z zaroko. To so v zgodovini spoznali že Judje, Grki, Rimljani ter druga ljudstva. Zaroko je Cerkev zaradi prilagajanja v zgodovini prevzela v svojo pastoralno in pravno prakso. Obljuba zakona je lahko enostranska ali obojestranska. V današnjem času sicer zaroka nima več takega pomena kot nekoč (Kušar 2001, 55).

Pogojev za zaroko ni, saj jih ne omenja niti Zakonik Cerkovnega prava. Zaroko lahko v bistvu primerjamo s sklenitvijo zakona, o tem pa govori kan. 1095. Zaroka je usmerjena na sklenitev zakona, vendar to ni absolutna dolžnost, če imata pri tem ena ali obe strani upravičen razlog. Tisti, ki je razdril zaroko brez pravega vzroka, je dolžan poravnati vso škodo, ki je zaradi tega nastala. Postopek za povrnitev škode lahko terja oškodovana oseba tako na cerkvenem kot civilnem sodišču.

1.3.1 Predzakonski spolni odnosi

V današnjih časih imajo mladi grešen pogled na predzakonsko spolnost, saj mislijo, da je obljuba zakona znamenje ljubezni in popolne podaritve drug drugemu in tako

dovoljujejo intimne odnose. Ta problem je v družbi znan že od nekdaj, v današnjem času je pa dosegel vrh. Vzroki za to so različni: odstop od krščanskih načel in splošne sprostitev navad, pogansko okolje svobodne družbe, uživaštvo, relativizem in permisivnost, širjenje erotike in pornografije, javno mnenje o spolnosti, razširjanje droge. V tem, kar nas uči Cerkev, pa vidijo omejitve njihovih pravic in svobode. Obljuba zakona še ni zakon in ne povzroča trajne in pravne vezi, ki delujejo popolno podaritev (Košir 1996,16).

Spolnost je velik Božji dar, ki ga Bog naklanja človeku, zato je ne smemo zlorabljati. Na zakon moramo gledati kot na sveto ustanovo in ne zgolj kot pravno formalnost. Cerkev zavrača predzakonske spolne odnose, saj jih ni mogoče opravičiti ne po naravnih in ne po cerkveno moralnih normah. Namen Cerkve je namreč braniti in omogočati ljubezen, ki se razvija in popolnost doseže le v zakonski skupnosti.

Ženska in moški sta dopolnjujoča se darova, katerih sestavni deli zmožnosti ljubezni, ki nam jo je podaril Bog, je spolnost. Človek pa je s spolnostjo vključen v skrivnost stvarjenja, ni zgolj vir rodovitnosti in razmnoževanja, ampak ima poročni značaj. S tem izraža ljubezen, v kateri človek postane dar in tako udejanji smisel svojega življenja (Papeški svet za družino 1996,16).

1.3.2 Slovenska sinoda o zaroki

Slovenska sinoda je na svojih zasedanjih med drugim obravnavala tudi pomen poroke. Tako je na novo opredelila zaroko med ljudmi in ji zaradi vloge, ki jo ima par, daje vse večji pomen. Mladim ponuja možnost za resno skupno dozorevanje za tako pomembno odločitev, kot je sklenitev zakona.

V svojih sklepih opisuje, da je javno sklepanje zaroke še redek pojav. Ljubezen med fantom in dekletom se največkrat obravnava kot zasebna stvar, ki zadeva samo njiju in njuni družini. Cerkveni dokumenti tako spet priporočajo zaroko, ki se lahko opravi v družinskem, prijateljskem ali zasebnem krogu. Čas zaroke je čas rasti in milosti. Je čas rasti, v katerem mlada zorita za skupno življenje, se oblikujeta kot par, vadita za skupno življenje, zorita v sožitju, da ostaneta skupaj vse življenje. Učita se spoznavati samega

sebe, vrline in napake, predvsem pa se uči umetnosti ljubezni. Za zaročenca je to obdobje izredno pomembno, saj dokončno spoznata, ali sta sposobna za skupno življenje ali pa da to ni mogoče. Čas zaroke je tudi čas odgovornosti. Zaročenca v tem času zorita v medsebojnem spoznavanju in prilagajanju drug drugemu, pripravljata se na to, da se bosta lahko v zakonu popolnoma darovala drug drugemu. To je tudi čas milosti, pričevanja in dejavnosti cerkvenemu občestvu. Še posebej v tem času naj bi pridobili bogato izkustvo molitve, meditacije, duhovne zbranosti in duhovnih vaj. Spoznati namreč morajo, da sta tako poklicanost v zakon kot poklicanost k Bogu posvečeno življenje, njun nosilec pa ista ljubezen (Kušar 2001, 59-60).

2 Osnovna vidika priprave na zakon

2.1 Pravni vidik

Zakon je intimna življenjska skupnost med možem in ženo, ki je za krščene pogodba in hkrati zakrament. Tako sveti zakon presega zasebnost in ima družbeno, socialno, pravno in versko razsežnost. Drugi vatikanski koncil v svojem nauku poudarja, da je zakonski zvezi temeljno razsežnost dal Stvarnik. Skupnost med možem in ženo se vzpostavi z zakonsko zvezo, ki nastane z nepreklicno privolitvijo. S tem se zaročenca izročita drug drugemu in se tudi sprejmeta. Tako tudi pred družbo nastane trdna ustanova. Po naravi zakonske zveze je to zahteva enosti, zvestobe in trajnosti.

Zakonik Cerkevnege prava pravi: »Zakonska zveza, s katero mož in žena ustanovita dosmrtno življenjsko skupnost in je po svoji naravi naravnana v blagor zakoncev in roditev otrok, je med krščenimi od Kristusa Gospoda povzdignjena v dostojanstvo zakramenta.« (Kan. 1055, § 1) Med krščenimi ne more biti veljavne zakonske pogodbe, ki bi ne bila hkrati zakrament. (Kan. 1055, § 2) »Bistveni lastnosti zakona sta enost in nerazvezanost, ki v krščanskem zakonu zaradi zakramenta dobita posebno trdnost.« (Kan. 1056) »Zakon nastane s privolitvijo, ki jo pravno sposobni osebi zakonito izrazita in je ne sme nadomestiti nobena človeška oblast. (Kan. 1057, § 1) Zakonska privolitev je dejanje volje, s katerim se mož in žena nepreklicno drug drugemu izročita in sprejmeta za ustanovitev zakona.« (Kan. 1057, § 2) »Zakon lahko sklenejo vsi, ki jim pravo tega ne prepoveduje.« (Kan. 1058)

Za sklenitev zakonske zveze je potrebna naravna sposobnost in odsotnost zadržkov. »Privolitev v zakon, ki mora biti svobodna, zavestna in prostovoljna.« (Kan. 1057, § 2) Ne smemo pa pozabiti, da zakonik opredeljuje oziroma zapoveduje tudi zaroko, pripravo na zakon, pripravo zapisnika in liturgično pripravo ter na koncu oklic.

2.1.1 Naloge in dolžnosti svetih služabnikov ter škofovskih konferenc

V Zakoniku Cerkevnege prava najdemo tudi zakone, ki opredeljujejo delo oziroma dolžnosti svetih služabnikov. Pastoralni delavci so dolžni skrbeti, da bo lastna cerkvena skupnost vernikom pomagala v krščanskem duhu ohranjati zakonski stan in ga tudi izpolnjevati. To pomoč naj dobivajo s pridiganjem, katehezo otrok, mladine in odraslih; tudi z osebno pripravo za sklenitev zakona; s sadu polnim liturgičnim obhajanjem poroke in s pomočjo poročenim, da bodo sami zakonsko zvezo zvesto ohranjali in verovali (Kan. 1063). Naloga krajevnih ordinarijev je skrb, da bo pomoč pravilo urejena (kan. 1064), škofovske konference pa naj izdajo določbe o pripravi zaročencev in o oklicih pred sklenitvijo zakona (kan. 1067).

Škofovske konference naj bi bile v osnovi odgovorne za zakonsko pastoralo, a so to preložili na krajevne ordinarije, da bi bila predzakonska in zakonska pastoralna bližje ljudem na določenem ozemlju. Je pa Škofovska sinoda leta 1980 izdala navodila, ki škofovskim konferencam in škofijam nalagajo, da v svojih usmeritvah pripravijo enotne temeljne norme glede dolžine in vsebine predzakonskih tečajev, ki morajo ustrezati času in krajevnim razmeram. Prav tako morajo vsebovati temeljna izhodišča v zvezi z zakonom in družino (nauk in disciplino Cerkve, izhodišča za pripravo na zakon, navodila za obhajanje sklenitve zakona, elemente družinske duhovnosti in izhodišča za vzgojo otrok) (Košir 1996, 85).

2.1.2 Zakon in mladoletniki

Zakonik Cerkevnege prava v kan. 97 opredeljuje osebe kot mladoletne, dokler ne dopolnijo starosti 18 let, ko postane oseba polnoletna. Naslednji kan. 98 pa izraža opozorilo in pravico mladoletnika ter pravi, da je mladoletnik podrejen staršem ali varuhom, razen ko so po božjem ali cerkvenem pravu izvzeti iz njihove oblasti. V kan. 1083 obravnava Zakonik Cerkevnege prava premlade zaročence in določa, da je za veljavno sklenitev zakona potrebno, da je moški star najmanj 16 let in ženska najmanj 14 let. Določba ima tako osnovo v biološki zrelosti, ki jo morata zaročenca dosežati. Za

dopustno sklenitev zakona določa Zakonik Cerkvenega prava v kan. 1083,2, da lahko določijo višjo starost, upoštevajoč kulturno okolje in krajevne okoliščine (Košir 1996, 101).

Odgovornost za sklenitev zakona pri mladoletnikih poleg staršev in župnika nosijo še pastoralni delavci, ki jim je namenjen kan. 1072. Naroča jim, naj odvrčajo mlade od poroke pred tisto starostjo, ko se po navadi sklepa zakon.

2.2 Pastoralni vidik

Cerkev je v svoji pastoralni praksi povabljena, da v luči Kristusa vedno znova ovrednoti vzgojo za zakonsko življenje in spremlja že poročene pare. Od te pastoralne skrbi je odvisna, ne samo višja rodnost, ampak tudi dobra vzgoja otrok ter posredovanje verskih vrednot s staršev na otroke.

Pastoralni izzivi in odprta vprašanja pri pripravi na zakon so napetost med pravnimi predpisi in konkretnimi primeri, prepoved poroke v nekaterih primerih, poroke z muslimani ter vprašanje nujnosti priprave na zakon. Iz tega se pojavi vprašanje, kakšen je pastoralni pomen srečanja z zaročenci pri pripravi na zakon. Težave ne pomenijo nezmožnosti sklenitve zakona ali njegovo neveljavnost.

Pastoralna dejavnost priprave na sklenitev zakona je povezana tudi s pravnimi postopki o ničnosti zakona oziroma neveljavnosti sklenitve cerkvenega zakona. Priprava na zakon je zato izrednega pomena, vendar ne sme zanemarjati pravnih vprašanj oz. pravnih razsežnosti priprave na zakon in na sklenitev cerkvenega zakona.

V pastorali je treba vso pozornost posvetiti pripravi na sklenitev zakona, saj pomeni trden zakon, v katerem je utemeljena družina, ter veliko dobrotno za Cerkev in družbo. Razpad zakona je rana na človeškem sožitju.

Z zaročencema se je treba o vseh vprašanjih pogovoriti odkrito, iskreno in spoštljivo. Odgovorno je treba narediti tudi poročni zapisnik, in sicer tako, da se duhovnik ločeno pogovori z vsakim zaročencem posebej in zapisnik naredi z vsakim od njiju. Z dobro

predzakonsko pastoralno se lahko preprečijo primeri ničnosti zakona in zmotno prepričanje, da je zakon ničn iz preprostega razloga, ker je pač razpadel. V obhajanju zakramenta bosta zaročenca dokazala, kako hočeta živeti in v medsebojni povezanosti stopiti »pred Boga«. Tako ima ta pogovor velik katehetski pomen.

2.2.1 Pastoralna učinkovitost

Vseh zastavljenih ciljev in nalog ni mogoče doseči kar takoj. Pri učinkovitosti priprave ima pomembno vlogo kar nekaj dejavnikov, s katerimi je treba nagovoriti tako verujoče kot neverujoče ljudi. Ti dejavniki so: lepo oblikovan obred, dobro pripravljena pridiga, človeški odnos, pozornost do vseh navzočih. Za dolgoročno učinkovitost priprave so pomembni vzgojni postopki, ki jih je treba približati ljudem.

Poznamo štiri glavne teme, ki pomagajo pastoralni, da se zaročenci seznanijo z najpomembnejšimi odločitvami, ki jih prinaša krščanski zakon. To so: kateheza, pridige v nedeljo ali ob drugih priložnostih, priročniki in izbrana svetopisemska besedila, ki se berejo pri poročnih slavnih.

3 Načini priprave in izvajanje priprave na zakon

Družina je vedno veljala za prvi temeljni izraz človekove družbene narave. V svojem jedru se to tudi danes ni spremenilo. S tem že od zgodnjega otroštva prejemamo vzorec in pripravo na naše poznejše življenje v dvoje. Z vzorom očetove in materine ljubezni se kaže izvirna in globoka razsežnost, ki je zaupana le možu in ženi. Ne smemo pa pozabiti na Sveto pismo, ki nas že v prvi Mojzesovi knjigi uvaja v ustanavljanje družine z zakonom in pravi: »Zaradi tega bo zapustil mož očeta in mater in se držal svoje žene in bosta eno telo« (1 Mz 2,24).

Človek je poklican, da od začetka do konca življenja razvija in zori v čim popolnejšo osebnost. S stalnim naporom in ob dobrohotni pomoči drugih, mora človek rasti k ljubezni, ki je vključena v vseh področjih našega življenja in jo večina doživi z zorenjem za zakon. V času, ko se zaročenca pripravljata na zakon, morata preveriti, ali sta ustvarjena drug za drugega in ali je njuna ljubezen dovolj zrela, da bosta lahko v zakonu živela vrednote edinosti, zvestobe in vsestranske rasti. Času daljnega zorenja za zakon sledi čas bližnje priprave, ki ga je težko določiti. Začne se, ko začneta dva človeka bolj ali manj načrtovati skupno življenje, z zaroko pa prestopita v čas neposredne priprave na zakon (Nadškofjski ordinarijat v Ljubljani 1979, 13).

Stopnje priprave na zakon v dokumentih niso strogo določene. Kljub temu pa služijo kot pripomočki za delo, zlasti zaradi vsebine, ki jo podajajo. Težko jih je določiti zaradi različne starosti, izobraženosti, kulture, okolja... Tako daljna, bližnja kot neposredna priprava na zakon zahtevajo od vseh, ki želijo mladim pomagati pri osebnem zorenju, nenehen študij, pogovor, načrtovano usklajevanje in preverjanje dela. Vse stopnje lahko cilj dosežejo s prebujanjem vere in zakramentom svetega zakona.

Od zaročencev se navado zahteva, da se udeležijo skupne priprave na zakon. Tečajji vsebujejo najrazličnejše spodbude in teme, od posredovanja medicinskih in psiholoških, pa do pravnih in zakonskih izkušenj v zakonu in bistvu krščanskega življenja oziroma zakona. Ob vseh vprašanjih življenja v dvoje je sicer za dober zakon potrebna predvsem vera.

3.1 Daljna priprava na zakon

Daljna priprava na zakon obsega otroštvo, deško in odraščajočo dobo; dogaja se prvenstveno v družini, v vrtcu, šoli in v skupinah za oblikovanje, ki ji dajejo primerno pomoč. Vzgoja otrok se prične že pred rojstvom, v okolju, ki novo življenje pričakuje in sprejema; nadaljuje se v otroštvu, ko mu starša posredujeta krščanske vrednote.

V dobi odraščanja je pomembna spolna vzgoja, ki vključuje čistost. To pa je pogoj za rojevanje pristne ljubezni. Za resnično celostno darovanje v zakonu je namreč predpogoj obvladovanje sebe. Vsak kristjan, poklican v zakon, naj se zaveda, da ima njegova ljubezen svoj izvor in cilj v Bogu. Ljubezen med možem in ženo ni samo znamenje ljubezni med Kristusom in Cerkvijo, temveč je tudi njeno darovanje.

Zelo pomembno je namreč, da otroci v prvih letih deške dobe in v dobi odraščanja s strani staršev dobijo pravi pogled na spolnost.

Na tej stopnji je z daljno pripravo na zakon potrebno doseči določene cilje. Naloga te priprave je, da bi vsak kristjan, poklican v zakon, globoko doumel, da ima človeška ljubezen v luči božje ljubezni osrednje mesto v krščanski etiki. Človeško življenje je kot poklicanost in poslanstvo, ki imata svoj izvir in cilj v Bogu. Ne smemo pa pozabiti, da zakonska ljubezen ponazarja med ljudmi isto božjo ljubezen, ki je navzoča v odrešenju. Prehod, ki smo mu priča na področju verske ravni med mladimi, stremi k odkritju krščanskih skrivnosti in obsega vero z milostjo in ljubeznijo v vstalega Kristusa.

Resnično pričevanje za zaročenca so starši s svojo pobudo, podporo in trdnim zgledom v slogu krščanskega življenja. Tako bodo dosegli svoj cilj z daljno pripravo, ko bodo poglobili merila za pravilno sodbo na lestvici vrednot, z obzirom na to, kar jim družba ponuja. Tukaj naj pomagajo besede apostola Pavla, ki pravi: »Vse preizkušajte in kar je dobro, obdržite« (1 Tes 5,19). Poleg tega pa božja milost človeško ljubezen ozdravlja, krepi in pogloblja preko njunih vrednot, ki so povezane z darovanjem, žrtvijo in premagovanjem. Na tej stopnji mora biti pastoralna pomoč usmerjena tako, da bo vera oblikovala moralno ravnanje.

Daljna priprava pomaga mladim pridobiti tudi kritičen odnos do okolja in medijev ter krščanski pogum za bivanje v svetu, brez da bi se pustili zavesti pojmovanjem, ki so nasprotna enosti in trdnosti zakona. Odločitev zaročencev je takšne narave, da ne sme biti prenašljive izbire. Nekdaj je priprava na zakon lahko računala na podporo družbe, ki je priznavala vrednote in dobrine zakona. Na splošno so bile zelo redke ločitve zakoncev. Ozračje sekularizacije je zajelo posebej mlado generacijo, ki kaže na različne načine skupnega življenja. Pred vplivi greha in takšnimi družbenim ravnanji pa se mora okrepiti kritična zavest zaročencev.

Drugi cilj daljne priprave na zakon ustvarja predstavitev poslanstva staršev. V domači Cerкви in družini so prvi pričevalci starši. Ti so tudi prvi oblikovalci rasti otrokove vere, upanja in ljubezni ter njihove poklicnosti. Seveda je poleg zgleda staršev pomemben tudi verouk, ki otroke vse od otroštva do mladosti krepi in pogloblja v veri. Kot je v pogovoru omenil kaplan Zoran Car je otrokom pomembno prikazati oz. jih naučiti, da življenje v zakonu pomeni tudi sodelovanje s Stvarnikom (Pogovor, priloga 1) .

Po daru ljubezni in življenja postanejo zakonci Stvarnikovi sodelavci. Biti zakonec je svojevrstno poslanstvo: za pričevanje v zvestobi, dani obljubi zakoncu in Bogu, medsebojnemu spoštovanju in pomoči, odprtosti sprejemanja življenja. Pripravo na zakon je mogoče opredeliti kot pot vere, ki se ne sklene z obhajanjem poroke, temveč se nadaljuje v celotnem življenju družine.

3.2 Bližnja priprava na zakon

Bližnja priprava na zakon sodi v čas zaroke in se izvaja na posebnih tečajih. Od neposredne priprave se loči po tem, da je neposredna priprava osredotočena na zadnja srečanja med zaročenci in pastoralnimi delavci pred obhajanjem samega zakramenta. Čas bližnje priprave se na splošno ujema s časom mladosti in predpostavlja vse, kar obsega mladinska pastorala, torej se ukvarja s celovito rastjo vernika. Vendar mladinske pastore ne moremo ločiti od družbenega okolja, saj morajo mladi najprej utrditi družabni čut s člani družine in usmeriti vrednote k bodoči družini, ki jo bodo ustvarili.

Danes se mladinska pastorala ukvarja s težavo »podaljšane mladosti«, saj mladi dlje časa živijo pri starših in se za zakon pogosto odločajo v poznejših letih.

Za čas poroke je tako pomembno tudi preverjanje zrelosti človeških vrednot, ki so lastne prijateljskemu in dialoškemu odnosu. Ko bosta dva živela kot par, pa naj jima bo dana možnost za pridobitev verskega življenja.

Bližnja priprava na zakon mora biti utemeljena predvsem na katehezi, izhajajoči iz poslušanja božje besede, posredovani pod vodstvom cerkvenega učiteljstva, z vidika vedno popolnejšega razumevanja vere ter pričevanja v konkretnem življenju. Zaročenci morajo biti poučeni glede naravnih zahtev, ki so v božjem načrtu glede zakona in družine povezane z medsebojnimi odnosi mož - žena. Gre za zavest o svobodni odločitvi, ki je temelj njune zveze, enost in nerazvezanost zakona, pravilno spoznanje odgovornega starševstva, človeški vidik zakonske spolnosti, zahteve in namen spolnega dejanja, pravilna vzgoja otrok... Vse to mora biti usmerjeno v spoznanje moralne resnice in oblikovanje osebne vesti(Papeški svet za družino 1997, 27).

V današnjem času je treba mladim pomagati spoznati morebitne psihološke ali čustvene pomanjkljivosti, zlasti odpiranja se drugemu. Tako si bodo lahko odgovorno prizadevali za temeljno oblikovanje moralne vesti in bodo pripravljene na svobodno in dokončno izbiro zakona, ki jo bodo izrazili v medsebojni privolitvi v zakon pred Cerkvijo.

Čas bližnje priprave na zakon ni samo čas teoretskega poglobljanja, temveč je pot oblikovanja, na kateri se zaročenci ob pomoči milosti in izogibanja grehu pripravljajo na darovanje samega sebe kot para Kristusu, ki plemeniti čas zaroke in zakonsko življenje. Predzakonska čistost tako dobi poln pomen, ki kaže na nepravilnosti prejšnjega skupnega življenja, da ne pride do zakona iz navade. Pomaga razumeti obvezo, ki jo bodo sprejeli z medsebojno privolitvijo, a že v času zaroke začnejo pot medsebojne zvestobe in opustijo kakšne druge navade. Tako medsebojno darovanje omogoča izmenjavo duhovnih darov in moralne podpore za rast v ljubezni in odgovornosti.

Končni rezultat bližnje priprave na zakon naj bi izražal jasno spoznanje bistvenih značilnosti krščanskega zakona: enost, zvestobo, nerazdružljivost, rodovitnost... Vendar pa mora vzgojni program mladih zaročencev, kot opozarja Apostolska spodbuda o družinah, doseči sledeče: poglobitev osebne vere in ponovno odkritje vrednosti

zakramentov ter molitvenega izkustva; pripravo na specifično življenje v dvoje in posredovanje pravih metod za vzgojo otrok, kar je pogoj za uspešno družinsko življenje. Namen je mladim pokazati širino skupnega življenja ter nekatere spodbuditi oz. jih opogumiti za ta korak, pravi pater Primož Kovač (pogovor priloga 2).

Takšna priprava mora danes oblikovati in utrditi zaročence v vrednotah, ki zadevajo obrambo človeškega življenja. Pater Primož Kovač je poudaril, da je pri pripravi pomembno pokazati in opozoriti na vse vidike zakona. Tako se v tečaje vključuje tudi predavanje o naravnem načrtovanju družine, psihološke in zdravstvene vidike zakona (pogovor priloga 2). Danes je bolj kot v preteklosti potrebna vzgoja uma in srca teh, ki bodo ustvarjali nova družinska ognjišča, da se ne bi prilagodili prevladujoči miselnosti. Zavedati se namreč morajo, da bodo z novimi družinami ustvarjali in prispevali k razvoju kulture življenja ter s svojim življenjem pričevali in oznanjali ljubezen, ki jo prejmemo v dar od Boga.

Nekdaj je bližnja priprava zajemala samo zaročenca, saj je bila zaroka uraden stan pred poroko. Zaroke pa se danes ne poudarja več in veliko parov se poroči brez nje. Cerkveni dokumenti zaroko ponovno priporočajo, saj gre v tem času za čas milosti, da mladi dokončno razčistijo medsebojne odnose, želje in hotenja in da se dokončno odločijo, ali se bodo poročili ali ne (Italijanska škofijska konferenca 1997,39).

3.3 Neposredna priprava na zakon

Po bližnji pripravi na zakon sledi neposredna priprava, ki se dogaja v zadnjih mescih pred poroko. Zaročenca naj bi v tem času negovala pogovor, skupno pot do vere in morale ter zakramentalne vidike zakona. Neposredna priprava je njuna, saj uvaja zaročenca v poročni obred in pogloblja krščanski nauk o zakonu in družini, zlasti moralnih dolžnosti, da bodo zaročenci dejavno sodelovali pri poročnem obredu ter razumeli pomen znamenj in liturgičnih besedil. V pogovoru duhovnik Boštjan Ošljaj navaja, da je potrebno predporočni zapisnik urediti vsaj dva meseca pred obredom poroke, da se ta opravi kvalitetno in lahko zaročenca pridobita vso potrebno

dokumentacijo (pogovor priloga 3). Obred zakona se navadno obhaja v župniji, ki ji zaročenca pripadata, zaželeno pa je, da pri slavlju sodeluje župnijsko občestvo z družinami in prijatelji zaročencev.

Papeški svet za družino v Cerkvem dokumentu 71 (Papeški svet za družino 1997, 33-34) govori o namenih neposredne priprave, ki so:

- » a) sinteza prehojenega itinerarija, zlasti glede verskih, moralnih in duhovnih vsebin, dopolnjujočih z morebitnimi manjkajočimi vsebinami glede osnovne vzgoje;
- b) doživetje molitvenega izkustva (dnevni zbranosti, duhovne vaje za zaročence), v katerem je mogoče prek srečanja z Gospodom odkriti globino in lepoto nadnaravnega življenja;
- c) uresničenje ustrezne liturgične priprave, ki predvideva tudi dejavno sodelovanje zaročencev, s posebnim poudarkom na zakramentu sprave;
- d) ovrednotenje v cerkvenem pravu predvidenih pogovorov z domačim župnikom, da bi spodbudili globlje spoznanje s strani udeležencev.«

Oprostitev tečajev priprave na zakon se dovoljuje le iz proporcionalnih pomembnih razlogov, kot je na primer bližajoče se obhajanje zakona. Tako je naloga župnika in sodelavcev, omogočiti željeno spoznanje verskih, moralnih in zakramentalnih vidikov, ki so predstavljeni kot lastna bližnja priprava na zakon v času neposredne priprave. Potrebno je prilagoditi program, da ne bi od zakramenta in vere odbili tistih, ki pokažejo zadostno pripravljenost za zakon.

Neposredna priprava na zakrament zakona bi morala biti krona kateheze. Zaročenci se morajo zavedati, da sklepajo zakon kot krščeni v Kristusu in da morajo svoje družinsko življenje živeti v skladu s Svetim Duhom. Liturgična priprava na zakrament zakona mora ovrednotiti obredne elemente. Obhajanje slavlja je tako navadno vključeno v evharistijo, da se s tem pokaže povezanost z velikonočno skrivnostjo. Zaželeno je, da pri poročnem slavlju sodeluje celotno župnijsko občestvo skupaj z družinama in prijatelji zaročencev.

Poseben pomen imajo tudi priče, ki niso samo poroki juridičnega dejanja, ampak so tudi predstavniki krščanskega občestva. Po družbenem značaju zakrament zakona zahteva navzočnost prič.

Neposredna priprava je tudi priložnost za začetek neprekinjene zakonske in družinske pastore. S tega vidika je treba storiti vse, da bodo starši spoznali svoje poslanstvo v Cerkvi.

3.4 E- priprava na zakon

Tudi e-priprava parom omogoča, da se temeljito pripravijo na zakon. Vključuje vse najpomembnejše teme, povezane z zakonom. Velik del e-priprave poteka v zaprti forumski skupini, kar pomeni, da prispevke berejo samo tisti pari, ki so vključeni v internetno skupino, in voditelji (zakonski par in duhovni spremljevalec). Vsak petek pari prejmejo e-gradivo, na podlagi katerega opravijo pogovor v paru in včasih tudi osebno delo. Po pogovoru vsak posameznik na forum napiše svoj prispevek in tako izkušnjo deli z drugimi pari v skupini. V pogovoru sodelujejo tudi voditelji skupine. Po nekaj uvodnih temah se skupina sreča na spoznavnem srečanju, tri tedne pred koncem e-priprave pa se skupina sreča še na skupnem vikendu, ki je pika na i. Na vikendu pari skupaj z voditelji in duhovnimi spremljevalci spoznajo vsebine, pomembne za zakon.²

² Opis posredoval zavod iskreni.net.

4 Evalvacija priprave na zakon v Slovenskem prostoru

S pisanjem diplomske naloge sem odkrila, da si tako Vesoljna Cerkev kot Cerkev na Slovenskem prizadevata za čim večjo pastoralno vzgojo družin in zakoncev, zato so tudi pripravili različne dokumente na temo priprave zaročencev na zakon. Širše gledano, vse temelji na pravih načelih, vendar pa se po mojem mnenju zalomi, ko se pastoralni načrti porazdelijo po škofijah. Od mladih pričakujejo, da bodo sklenili zakonsko zvezo kljub prevladujočemu trendu v družbi, kjer je moderno živeti skupaj brez poroke, sami pa niso dovolj organizirani, da bi po modernih družbenih omrežjih širili zavest, da je biti poročen »kul«. Ugotovila sem, da nekatere uradne spletne strani škofij nimajo podatkov, kje in kdaj potekajo tečaji in priprave na zakon (npr. Mariborska škofija, zelo slabo je pokrita tudi Murskosoboška škofija). Poleg tega opažam, da se morajo pari sami pozanimati, ali obstaja samo priprava, ki jo ponuja določena škofija, ali so na izbiro različne možnosti priprave oz. tečajev za zakon.

Zanimiva mi je bila tudi ugotovitev, da je ponekod za udeležbo na tečajih potreben prispevek, ki je lahko celo do 120€ na par, kar v današnjem času ni malo. Nekateri pari se ravno zaradi stroškov običajne poroke zanjo ne odločijo in raje živijo »na koruzi«. Ob tem je smiselno poudariti, da so ponekod tečaji brezplačni.

Preko pogovorov, ki sem jih imela glede različnih priprav na zakon, sem prišla do sklepa, da so voditelji priprav premalo izobraženi in menijo, da priprava poteka premalo časa. Medtem ko se za službo oz. poklic pripravljamo celo poklicno - srednjo šolo in po možnosti še med študijem, se na zakon, tako pomembno "službo", pripravljamo le na nekaj kratkih srečanjih ali v šoli za zakon (poteka deset mesecev).

Tudi vprašanje vodenja priprave oz. usposobljenosti za vodenje je pri posameznih pripravah različno. Daljno pripravo lahko na primer vodijo laiški teologi, ljudje s katehetsko šolo, župniki, kaplani, občasno na pomoč lahko priskočijo dejavni kristjani, ki s svojim življenjem pričujejo vero. Bližnjo pripravo lahko vodijo vsi, ki jih k sodelovanju povabi Odbor za družino in so za določene teme usposobljeni, neposredno

pripravo pa lahko vodi samo kler. Tako so tudi za voditelje priprav zahtevane različne šole oz. izobrazbe, ki njihovemu znanju dajejo veljavnost.

Priprave so namenjene predvsem zaročencem, ki povečini že imajo določene datume poroke, seveda pa se lahko priprave udeležijo tudi pari, ki točnih datumov še nimajo določenih. Od tega odstopa le daljna priprava, v katero je posameznik vključen že od otroštva, preko mladostništva in vse do odrasle dobe. Menim, da dajemo daljni pripravi premalo poudarka, saj se otroci oz. mladostniki, kot je v pogovoru povedal g. Zoran Car, premalo zavedajo, da življenje v zakonu pomeni sodelovanje s Stvarnikom. Problem nastane že v okolju, v katerem živijo, saj otroci oz. mladostniki tega ne vidijo in ne slišijo doma, zato bi bil ta poudarek v sklopu verouka in mladinskih srečanj še kako dobrodošel. Verjetno bi počasi morali razmišljati o uporabi novih učbenikov, z malo drugačnimi temami, kot jih imajo otroci pri verouku sedaj. Pri osnovnošolskem verouku namreč skoraj ni omenjen sveti zakon, razen kot zakrament, pri mladinskem verouku pa bi že lahko vključili obširno temo o Svetem zakonu in pripravi na zakon.

Bližnja priprava ima v sklopu svojega tečaja različne teme. Običajno so to zakramentalni vidik zakona, naravno načrtovanje družine, psihološki in zdravstveni vidik zakona, pričevanje zakonca in pravni vidik zakona. Kot je obrazložil br. Primož Kovač, priprava v sklopu ene teme navadno poteka eno uro. To obžalujem, saj predavatelji pridejo, odpredavajo in odidejo, nimajo pa časa razviti globlje komunikacije, ki bi prešla v razpravo. Poudariti moram, da je tudi to različno od tečaja do tečaja. Daljši kot je tečaj, bolj se lahko posameznik vanj poglubi in v njem sodeluje. Pri kratkih tečajih predavatelji navadno tudi ne dobijo »feed backa« oz. povratne informacije, kar pa tudi ni najboljše, saj ne dobijo ne kritik in ne pohval.

Namen neposredne priprave je dogovor z duhovnikom glede obrednega dela in pisanje predporočnega zapisnika, ki je zelo pomemben, če morda pozneje pride do kakšnih nesporazumov in zapletov.

Celovito gledano imajo vse tri priprave - tako daljna, bližnja kot neposredna - dober pomen za vsako obdobje našega življenja, saj v danem trenutku dobimo neko oporo, ki nas vodi in usmerja k polnosti življenja in k uresničevanju zakramenta svetega zakona.

4.1 Tečaji priprave na zakon v letu 2015

V Cerкви na Slovenskem tečaje priprave na zakon organizirajo v vseh škofijah oz. jih škofije po potrebi pripravijo v dekanijah ali večjih krajih, kjer je večje povpraševanje. Tečaji potekajo v različnih časovnih okvirih. Na nekatere se je treba predhodno prijaviti, na druge ne. Pri nekaterih tečajih je potreben prispevek, ki ni povsod enak, nekateri pa so brezplačni. Namenjeni so parom, ki so pred odločitvijo za skupno zakonsko življenje, večina pa jih že ima določen datum poroke. Na koncu vsakega tečaja par prejme potrdilo o opravljenem tečaju, tega pa morajo predložiti duhovniku, ki naredi poročni zapisnik.

4.1.1 Priprave na zakon v Murskosoboški škofiji

V Murskosoboški škofiji tečaji potekajo po dekanijah, torej v Lendavi, Ljutomeru in Murski Soboti. Tečaji navadno potekajo v spomladanskem času, od februarja do maja. Izjema je le župnija v Murski Soboti, kjer tečaj poteka vsak mesec prve tri nedelje zapored (Škofija Murska Sobota).

4.1.2 Priprave na zakon v Celjski škofiji

V Škofiji Celje se lahko tečaja za zaročence udeležijo v Celju - Dom Sv. Jožefa, Mozirju, Šoštanj, Brestanici in Brežicah. Tečaji potekajo vsak mesec, razen avgusta in decembra. Navadno je prvi del v petek popoldne, drug del pa v soboto dopoldne. V domu Sv. Jožefa imajo možnost prenočitve ob predhodni prijavi za pare, ki ne živijo v neposredni bližini (Škofija Celje, 2014).

4.1.3 Priprava na zakon v Mariborski škofiji

V Mariborski škofiji priprave na zakon potekajo po dekanijah, druge informacije niso na razpolago.

4.1.4 Priprave na zakon v Ljubljanski nadškofiji

V Ljubljanski nadškofiji več različnih priprav na zakon poteka v Ljubljani. Druge priprave so še v Kranju, Kamniku, Brezjah, Ribnici, Žireh, Vrhniki, Stični, Šmartnem pri Litiji in Zagorju. V vseh navedenih krajih potekajo priprave v obliki predavanj.

V Ljubljani je izbira priprav pestra. Potekajo lahko kot predavanja, kot priprave na zakon ob vikendu, v obliki šole za zakon Najina pot, na izbiro pa je tudi šola za zakon po metodah gestaltpedagogike. Le Nadškofija Ljubljana nudi tudi možnost e-priprave na zakon (Nadškofija Ljubljana).

4.1.5 Priprave na zakon v Koprski škofiji

V Koprski škofiji tečaje priprave na zakon uresničujejo s programom: "Vse dni svojega življenja". Kraji srečanj so večinoma večja središča, v nekaterih primerih tudi sedeži dekanije: Spodnja Idrija, Cerklje, Ilirska Bistrica, Kobarid, Koper - sv. Marko, Tomaj, Nova Gorica – Kristus Odrešenik, Postojna, Tolmin, Šturje (Škofija Koper).

Zaključek

Znan pregovor pravi: »Kar se Janezek nauči, to Janezek zna.«. V tem je veliko resnice, tudi pri vzgajanju za ljubezen. Že otroke moramo naučiti, kako naj imajo nekoga radi, kar jim lahko pokažemo predvsem z našim zgledom, preko naše ljubezni do njih in z našim življenjem v ljubezni do partnerja.

Vzgajati jih moramo za ljubezen, ki je ključnega pomena pri vsakem posamezniku, še posebej danes, ko živimo v času ločitev, zunajzakonskih skupnosti in pomanjkanja vrednot. Vzgojo za ljubezen je potrebno začeti že pri majhnih otrocih, bolj konkretno pa se oblikuje v času zorenja osebe, ko človek išče svojo identiteto, se zaljubi in si oblikuje vrednote, norme in na splošno pogled na svet. Pri vseh teh spremembah pa ima pomembno vlogo predzakonska pastorala, predvsem bližnja priprava na zakon.

Predzakonska pastorala preko različnih priprav (daljne in bližnja priprava na zakon) pomaga mladim dekletom in fantom, da se počasi razvijejo v zrele odrasle ljudi in kristjane. Pari, ki se nameravajo poročiti, morajo vstopiti v neposredno pripravo na zakon, vendar pa morajo že imeti izoblikovano osebnost. Zelo pomembno je tudi, da imajo izoblikovan krščanski pogled na zakrament Svetega zakona. Na vse to pa jih mora pripraviti bližnja priprava na zakon, v obliki različnih tečajev, kot so predavanja, priprave na zakon čez vikend, šola za zakon Najina pot, šola za zakon po metodah gestaltpedagogike in e-priprave na zakon. Seveda je od posameznega para odvisno za katero obliko priprave na zakon se bo odločil.

Potrebno je poudariti, da priprava ni namenjena le tistim, ki se nameravajo poročiti, ampak tudi tistim, ki se ne bodo poročili, potrebujejo pa vzgojo za življenje v ljubezni, čeprav jo bodo živeli nekoliko drugače kot tisti, ki se bodo poročili.

Priprava na zakon mora potekati dlje kot le nekaj tednov, saj je to življenjska priprava. Mlade je potrebno načrtno vzgajati in jim pomagati pri njihovi samovzgoji za zakonsko in družinsko življenje.

Bližnja priprava traja dlje kot neposredna priprava na zakon, s tem pa se zaročenca lahko veliko bolj in temeljito pripravita na skupno življenje. Vsa vzgoja pa bo dala mladim dovolj širine, da bodo sposobni v svoje življenje vgrajevati tudi verska vprašanja. Preko priprav se bodo mladi lahko pripravili na »veliko nalogo« poročenih in bodo tudi svoje otroke lahko vzgajali za ljubezen in z ljubeznijo, kar je cilj družinske pastorage.

V diplomskem delu sem želela predstaviti pomen priprave na življenje v zakonu, na drugi strani pa problematiko, zakaj se mladi ne odločajo v večji meri za sakrament svetega zakona. Verjamem, da bosta tako Vesoljna Cerkev kot Cerkev na Slovenskem morali še veliko narediti, da bo sveti zakon spet dobil veljavo in vrednost, kot jo je imel nekoč. Novoporočence je treba spodbujati, da se po sklenitvi zakona vključijo v kakšno zakonsko skupino in se še naprej razvijajo ter rastejo tako v družinskem kot verskem življenju.

Povzetek

Eden izmed pomembnih temeljev za uspešen krščanski zakon je priprava na zakon. Tako si Cerkev na Slovenskem v okviru vesoljne Cerkve prizadeva pomagati zaročencem pri vstopanju v zakon in življenju v njem. V Sloveniji priprave na zakon potekajo že od leta 1939/40. Do danes so se vsebinsko nadgradile in se tudi bolj množično izvajajo. Ob tem, da današnja družba ni naklonjena pravim vrednotam in imajo mladi težave pri oblikovanju samih sebe, v zakonu vidijo še manj smisla. Tako lahko spremljamo padanje števila porok, naraščanje zakonskih razvez ali še več tako imenovanega življenja na »koruzi«.

Pastorala se trudi in nam ponuja veliko možnosti za pripravo na ta pomemben korak, ki ga naredimo v dvoje, korak v zakon. Zato obstajajo različne priprave: daljna, bližnja, neposredna in v zadnjem času zelo priljubljena e-priprava na zakon. Na voljo je tudi več različnih tečajev, ki se razlikujejo po časovnem okviru in različnih metodah. Pomen zakona bo treba začeti vključevati tudi v vzgojo, saj zelo malo otrok doma doživi in sliši o pravem pomenu zakonskega življenja.

Nujno je zavedanje o potrebi temeljite priprave na zakon. Priprava se začne že z daljno, nadaljuje z bližnjo in dokonča z neposredno pripravo, ko v zaročencih dokončno dozori odločitev za sklenitev zakona. Za ta korak je mlade treba še posebej nagovarjati na vse možne načine, da bodo uvideli smisel v prizadevanju za zakonsko življenje. Seveda je najboljšo vabilo k temu ljubezen in naše pričevanje z življenjem.

Ključne besede: priprava na zakon, zaroka, daljna priprava, bližnja priprava, neposredna priprava, e-priprava priprava na zakon.

Abstract

One of the essential foundations of a successful Christian marriage is the preparation for marriage. Thus the Church in Slovenia, in the framework of the Catholic Church seeks to help the Betrothed in entering the marriage and living in it. In Slovenia, the preparations for the marriage have been ongoing since 1939/40. To date, the program has upgraded in content and is more widely implemented. Given that the society is not in favour of real values and young people have difficulty forming themselves, they see the meaning of the marriage even less. Thus we can observe the falling number of marriages, increase in divorces or even more of the domestic partnerships.

Thus, the pastoral strives and gives us lots of opportunities to prepare for this important step, which we do as couples, a step into marriage. Therefore, we have a variety of preparation: distant, near, direct and recently very popular e-preparing for marriage. There is also a variety of courses that vary according to the time frame and different methods. The importance of marriage will have to be included also into the education, since very few children at home experiences and hears about the true meaning of marriage.

There is an urgent awareness on the need for thorough preparation for marriage. Preparation begins with the distant, proceeds with the near and completes with direct preparation, when the betrothed finally decide for marriage. For this step, the young people should be especially addressed in all possible ways so that they will recognize the meaning in the endeavour for marriage. Of course, the best invitation to this is love and our witness of life.

Keywords: preparation for marriage, engagement, distant preparation, near preparation, direct preparation, e-preparation for marriage.

Reference

- Center za pripravo na zakon. *Krščanski zakon po letu 2000*. Ljubljana, 1999
- Italijanska škofovska konferenca. *Direktorji družinske pastorale*. Ljubljana: Družina, 1997.
- Janez Pavel II.. *Pismo družinam*. Ljubljana: Družina, 1994.
- Košir, Borut. *Uvod v kanonsko pravo*. Priročniki Teološke fakultete 13. Ljubljana: Družina, 1997.
- Košir, Borut. *Zakonsko pravo Cerkve*. Priročnik teološke fakultete 11. Ljubljana : Družina, 1996.
- Kušar Marko. *Priprava na zakon kot temeljni pogoj za uspešnost zakona »in fieri«* (diplomsko delo). Ljubljana 2001.
- Müller, Mihael. *Cerkev in spolnost*. Maribor: Slomškova založba, 2006.
- Nadškofijski ordinatoriat v Ljubljani, *Srečanje s Kristusom v zakramentih, V: Sveti zakon, zv. 5, del 8* (Ljubljana : Nadškofijski ordinarat, 1979).
- Nadškofijski ordinarat Ljubljana. *Zakonik cerkvenega prava*. Ljubljana,1983.
- Nadškofija Ljubljana. Urad za družino. <http://nadskofija-ljubljana.si/druzina/priprava-na-krscanski-zakon/> (pridobljeno 19. avgusta 2015)
- Papeški svet za družino. *Priprava na zakon*. Ljubljana: Družina, 1997.
- Potočnik, Vinko in Christian Gostečnik. *Priprava na zakon*. b.l.b.z.,1997
- Rudolf, Gašper. *Predzakonska problematika*. Ljubljana: Naše tromostovje, 1971.
- Sitar, Tjaša. *Vzgoja za ljubezen: bližnja priprava na zakon* (diplomska naloga). Ljubljana, 2001.
- Slovenska škofovska konferenca. *Katekizem katoliške Cerkve. Kompendij*. Ljubljana : Družina, 2007.
- Slovenske rimskokatoliške škofije. *Smernice za vzgojo človeške ljubezni*. Ljubljana:Družina, 1984.
- Škofija Celje, Pastoral, 16. oktober 2014. <http://www.skofija-celje.si/index.php/2012-08-17-05-46-26/skofijski-odbor-za-druzino/413-tecaji-za-zarocence-v-celjski-skofiji-2014-2015> (pridobljeno 15. avgusta 2015)

Škofija Murska Sobota, Oznanjevanje/ zakon in družina. http://www.skofija-sobota.si/priprava-na-zakon_368# (pridobljeno 15. avgusta 2015)

Škofija Koper, Družina, 2012. <http://kp.rkc.si/index.php/content/display/435/priprava/20> (pridobljeno 15. avgusta 2015)

Papeški svet za družino. *Človeška spolnost: resnica in pomen*. Ljubljana: Družina, 1996.

Snoj, A. Slavko. *Kateheza o zakramentih*. Ljubljana: Katehetski center – Knjižnice, 1994.

West, Christopher. *Dobra novica o spolnosti in zakonu*. Ljubljana: Družina, 2010.

Priloga 1

V prilogi so dodani trije pogovori iz različnih priprav na zakon. Prvi pogovor je s kaplanom Ljutomerske župnije Zoranom Carjem , glede daljne priprave. Drugi pogovor o bližnji pripravi sem opravila s predstojnikom bratov kapucinov v Domu duhovnosti v Kančevcih Primožem Kovačem. In tretji pogovor o neposredni pripravi na zakon z domačim duhovnikom v župniji Sveti Jurij ob Ščavnici, Boštjanom Ošlajem.

Pogovor s kaplanom v župniji Ljutomer Zoranom Carjem:

Kdo navadno vodi daljno/bližnjo/neposredno pripravo?

V Župniji Ljutomer vodijo laiški teologi, kleriki - ljudje s katehetsko šolo (tri gospe), župnik in kaplan, ki pa mu občasno še kdo pomaga (dejaven, dober kristjan - s svojim življenjem pričuje). Nekoč so poučevale tudi redovnice.

Kdo lahko vodi pripravo?

Pripravo lahko vodijo laiški teologi, ljudje s katehetsko šolo, župniki, kaplani, občasno na pomoč lahko priskoči kakšen dejaven kristjan.

Ali moraš imeti kakšen tečaj/šolo oz. kaj podobnega za vodenje priprave?

V naši župniji se zahteva, da imajo laični katehisti končano katehetsko šolo, ki poteka v Murski Soboti. V celotni škofiji pa velja tudi pravilo, da naj bi imeli laiški kateheti »misijo«, ki jo prejmejo od škofa. Torej posebno dovoljenje, s katerim je dokazano, da imajo določeno teološko znanje in sposobnosti za poučevanje verouka.

Kdaj ste začeli izvajati pripravo?

Pripravo sem začel izvajati, ko sem prišel na župnijo kot kaplan pred dvema letoma. Pred tem je pripravo izvajal prejšnji kaplan, s tem da sem nekoliko spremenil njegov program in si načrtno nove smernice.

Komu je namenjena priprava?

Priprava je namenjena osnovnošolcem in mladincem, tako fantom kot dekletom, v praksi pa ugotavljam, da se je bolj redno in vestno udeležujejo dekleta.

Kako dolgo (časovno) poteka priprava?

Velik prvi sklop priprave je priprava na prvo Sveto obhajilo, drugi pa na Sveto birmo. Pogrešam učenje teologije telesa. Avtor obstoječe knjige je sveti Janez Pavel II, pogrešam pa več učbenikov na to temo. Temu vprašanju se bolj posvetijo v sklopu priprave na zakon.

Mladinski verouk poteka vsako drugo soboto v mesecu, vendar podpore s strani staršev ni, mladi pa nimajo volje. Pride od 4 do 7 mladih, več je deklet. V načrtu je bilo, da bi bil 9. razred namenjen uvodu v mladinsko skupino, v kateri so delali po knjigi Prava moškost in Prava ženskost, vendar cilj ni bil dosežen, saj devetošolci niso redno obiskovali verouka.

Mladim je pomembno, da so skupaj in imajo med seboj človeka, na katerega se lahko zanesejo. Obvezna je molitev, včasih kakšen kapučino, sladoled, pica.

Katere vsebine/ teme uporabljate pri pripravi?

Predvsem teme glede spoznavanja Svetega zakona. Pri starejših po knjižicah Prava ženskost in Prava moškost, ki sta jo napisala dva zakonca. Vsakič se predstavi eno poglavje. V bodoče bo tako poučevanje potrebno nekje v 6. razredu, ko še niso obremenjeni s tem razmišljanjem in si lahko ustvarijo predstavo, da je zakon nekaj dobrega.

Kakšen je cilj in namen priprave in kaj želimo z njo doseči?

Da bi se otroci zavedali, da življenje v zakonu pomeni sodelovanje s Stvarnikom. Problem je, da otroci tega doma ne vidijo, ne slišijo...

Moja vizija je zelo praktične narave, in sicer da moramo iti ljudem naproti. Živimo v položaju oz. obdobju, v katerem je nezakonsko življenje običajno. Ne smemo obsojati, ampak pristopiti s pozitivno energijo. Za vse pa je potrebna predvsem molitev.

Priloga 2

Pogovor s predstojnikom bratov kapucinov v Domu duhovnosti v Kančevcih Primožem Kovačem:

Kdo navadno vodi daljno/bližnjo/e-pripravo?

V škofiji Murska Sobota se je v okviru odbora za družino oblikovala ekipa, ki vodi pripravo na zakon. V ekipi so: br. Primož Kovač (zakramentalni vidik zakona), Darja Kalamar Frece (naravno načrtovanje družine), Simon (pravni vidik zakona), Marija Sraka (psihološki vidik zakona) in zakonski par (pričevanje).

Kdo lahko vodi pripravo?

Kdor je usposobljen za te različne vsebinske sklope.

Ali je potrebno imeti kakšen tečaj/šolo oz. kaj podobnega za vodenje priprave?

Posebne šole za pripravo ni, imajo pa potencialni voditelji nekaj seminarjev za vodenje priprave na zakon, ki so organizirani v okviru Odbora za družino v škofiji.

Kdaj ste začeli izvajati pripravo?

Br. Primož je to pripravo začel voditi pred 6 leti, ko ga je odbor za družino povabil k sodelovanju.

Komu je namenjena priprava?

Zaročencem tik pred poroko, ki imajo običajno že določene datume poroke.

Kako dolgo (časovno) traja priprava?

Za vsako temo po eno uro.

Katere vsebine/ teme uporabljate pri pripravi?

Teme so navadno zakramentalni vidik zakona, naravno načrtovanje družine, psihološki in zdravstveni vidik zakona, pričevanje in pravni vidik zakona.

Kakšen je cilj in namen priprave in kaj želimo z njo doseči?

Večina jih je tik pred poroko, cilj jim je pokazati širino skupnega življenja, marsikoga tudi še opogumiti, marsikateri par pa tudi preverja, ali je za skupaj.

Priloga 3

Pogovor z duhovnikom v Svetem Juriju ob Ščavnici Boštjanom Ošlajem:

Kdo navadno vodi neposredno pripravo?

V naši župniji neposredno pripravo vedno vodi duhovnik.

Kdo lahko vodi pripravo?

Pripravo lahko vodi duhovnik, župnik, najbolje tisti, ki bo opravil zakrament poroke, lahko pa kateri koli drug duhovnik, ki zapisnik preda poročevalcu .

Ali moraš imeti kakšen tečaj/šolo oz. kaj podobnega za vodenje takšne priprave na zakon?

Duhovniki so imeli v sklopu izobraževanja tudi priprave na to, kako pripraviti ljudi na različne zakramente. Drugačnih priprav oz. tečajev sicer niso imeli. Teh priprav, kako voditi neposredno pripravo, je premalo. Lahko bi bil na primer za zapisnik kakšen bolj razložen obrazec, kako spraševati, kako se lotiti te priprave. Zdaj namreč vsak duhovnik dela po svojem principu.

Kdaj ste začeli izvajati to pripravo?

Pripravo sem začel izvajati kot župnijski upravitelj in pozneje kot župnik.

Komu je namenjena priprava?

Ta priprava je namenjena samo zaročencema.

Kako dolgo (časovno) poteka?

Vsaj dva do tri mesece prej (sestanki trajajo približno eno uro). Zapisnik je treba narediti dva meseca pred poroko, zato da se v tem času lahko izmenjajo vsa potrdila med župniki.

Katere vsebine/ teme uporabljate pri pripravi?

Pred poroko morata ženina in nevesta svojo željo oziroma namen, da se poročita, prijaviti pri župniku, ki mora oba izprašati, sestaviti predporočni zapisnik in oklicati zaročenca. Ta postopek je namenjen zlasti ugotavljanju zadržkov, zaradi katerih podelitev zakramenta zakona ni možna (npr. že obstoječa zakonska zveza, bližnje sorodstvo ipd.). Poročni obred je običajno vključen v mašo in ga vodi duhovnik.

Kakšen je cilj in namen priprave in kaj želimo z njo doseči?

S pripravo želimo doseči, da bi se zaročenca dobro pripravila na obred poroke in da bi se ugotovili morebitni zadržki, zaradi katerih sklenitev zakona ne bi bila mogoča. Na primer: če se zakonci kasneje želijo razvezati, lahko na podlagi zapisnika ugotovijo ničnost zakona.